

Energiaközösségek

Tájékoztató irányító hatóságok számára

Kivonat

A jelenlegi energiaválság ismét megmutatta, hogy minden rendelkezésre álló eszközre szükségünk van ahhoz, hogy elérjük Európa éghajlati céljait, fokozatosan kivonjuk a fosszilis tüzelőanyagokat, és megvalósítsuk az energetikai átmenetet. A fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségünk sebezhetővé tett minket az ellátási sokkokkal és az áringadozásokkal szemben. Az energiaközösségek kulcsfontosságú megoldást jelenthetnek a megújuló energiaforrásokra alapozott energiafüggetlenség elérésében és Európa 2030-ig történő dekarbonizációjában.

Ezen tájékoztató, az energiaközösségek koncepciójának és társadalmi előnyeinek ismertetésén áttekintést nyújt az energiaközösségek uniós jogi meghatározásáról, elterjedésük akadályairól és a támogatásukra vonatkozó ajánlásokról, valamint néhány példát hoz Közép- és Kelet-Európából.

Az energiaközösségek koncepciója

Az energiaközösség elsősorban szervezeti koncepció, jogi formája három alapelven nyugszik:

- **Magánfogyasztók, önkormányzatok és/vagy kis- és középvállalkozások (kkv-k) tulajdonában és ellenőrzése alatt áll.** Általában demokratikus irányítási mechanizmus útján ellenőrzik.
- **Nyitott, és garantálja az önkéntes részvételt.** Minden érdeklődő előtt nyitott, minden tag hasonló irányítási jogokat élvez.
- Elsődleges **célja** a pénzügyi nyereség helyett a **társadalmi és környezeti előnyök elérése.**

Röviden összefoglalva, az energiaközösség olyan állampolgárok csoportja, akik együttműködnek egy energiaátmenetet szolgáló projektben. A leggyakrabban használt modell a megújulóenergia-rendszerek, például szélturbinák és napelemek (PV) közös tulajdonlása. Az energiaközösség demokratikus irányítással rendelkező kollektív megközelítésre utal, függetlenül attól, hogy milyen jogi formát, üzleti modellt vagy technológiát alkalmaz. Az energiaközösségek számos tevékenységet folytatnak a megújulóenergia-termeléstől és az energiahatékonyságtól kezdve az épületfelújításon át az elektromos járművek megosztásáig. Ez egy jól bevált megközelítés: az elmúlt évtizedekben számos közösségi energetikai kezdeményezés működött Európában.

EU-s jogi definíciók

2019-től az uniós jog kétféle energiaközösséget határoz meg, ami azt jelzi, hogy az állampolgárok szerepe a passzív fogyasztókról az energetikai átállás aktív résztvevőivé válik. A [megújuló energiaforrásokról szóló felülvizsgált irányelvben \(RED II\)](#) szereplő "megújulóenergia-közösségek" (REC) és a [villamosenergia belső piacára vonatkozó irányelvben \(EMD\)](#) szereplő "állampolgári (helyi) energiaközösségek" (citizen energy communities, CEC) meghatározása támogató jogi keretet biztosít a közösségi energiabirtoklás számára. Ezek egy sor olyan kritériumot határoznak meg, amelyeknek

meg kell felelni ahhoz, hogy energiaközösségnek minősüljön, beleértve a tulajdonjogot, az irányítási elveket és a nem kereskedelmi célt¹.

Az energiaközösségekben rejlő valódi potenciál attól függ, hogy az irányelveket hogyan ültetik át és hajtják végre nemzeti szinten. A tagállamoknak erre 2021 júniusáig volt idejük; a REScoop.eu (Energiaszövetkezetek Európai Szövetsége) által fenntartott [transposition tracker](#) nyomon követi a folyamatot.

Milyen tevékenységeket végeznek az energiaközösségek?

Energiaközösségek által végzett tevékenységek²	
Energiatermelés	Energia tulajdonlása / termelése szél-, víz-, nap-, biomassza és geotermikus rendszereken keresztül
Villamosenergia-ellátás	Háztartások / kkv-k villamosenergia-ellátása
Elosztóhálózatok	Az elosztórendszer-üzemeltetők és intelligens mikrohálózatok tulajdonlása / irányítása.
Energiatárolás	Közösségi és magán akkumulátor-rendszerek, jármű-hálózat (vehicle to grid) rendszerek.
Hőszolgáltatás	Távfütési rendszerek tulajdonlása/üzemeltetése, zöld gáz előállítása és szállítása
Energia-hatékonysági szolgáltatások	Energiatakarékossági tanácsadás és épületfelújítási támogatás
Elektromos mobilitás	Elektromos járművek megosztási rendszerei (autók, kerékpárok)
Energiaszegénység	Szolidaritási mechanizmusok, közösségi támogatási alapok és a háztartások célzott támogatása
Informatikai szolgáltatások	Rugalmassági szolgáltatások, energiamegosztás, blokklánc alapú kezdeményezések
Finanszírozás	Projektekbe való beruházás és új szolgáltatások fejlesztése

Részletesen: épületfelújítási szolgáltatásokat nyújtó energiaközösségek

Mivel az energiahatékonyság és az épületek fenntartható felújítása egyre fontosabbá válik a háztartások számára, az energiaközösségek elkezdtek kiterjeszteni szolgáltatásaikat ebbe az irányba. Az "állampolgárok által irányított (citizen-led) felújítási programjaikon" keresztül technikai tanácsadást és támogatást nyújtanak a háztartásoknak (tagoknak és nem tagoknak). Gyakran "egyablakos ügyintézőként" (OSS) támogatják a háztartásokat a teljes felújítási folyamat során, a tervezéstől és kialakítástól kezdve a koordináción át a végrehajtott intézkedések értékeléséig és

¹ Részletes áttekintés az energiaközösségek definíciójáról és azok átültetéséről:

<https://www.rescoop.eu/toolbox/how-can-eu-member-states-support-energy-communities>

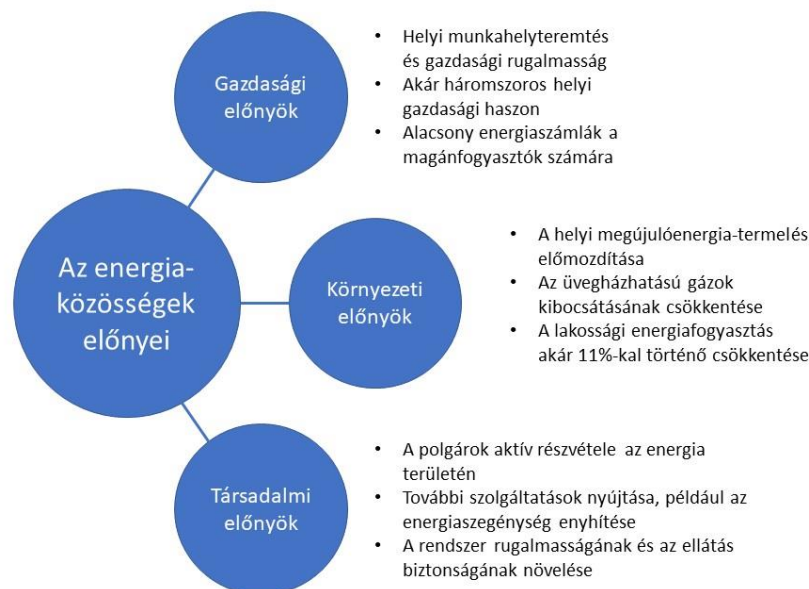
² Részletes áttekintés: https://www.rescoop.eu/uploads/rescoop/downloads/D4.1.1_Best_Practice_Guide.pdf

nyomon követésig. Gyakran végzett intézkedések közé tartozik az ablakcsere, a homlokzat- és tetőszigetelés, a szellőzés javítása, a hőszivattyú és a napelemes rendszer telepítése.

Az állampolgárok által irányított felújítási programok fő előnye, hogy a helyi körülményekhez és igényekhez igazodnak, és a helyi lakosoknak a kezdeményezések irányításába való bevonása és a nem kereskedelmi célú megközelítés miatt megbízható és független tanácsadást tudnak nyújtani. A lakosság által irányított felújítási programok emellett segítenek a helyi hálózatok és partnerségek létrehozásában, illetve a meglévő hálózatokra és partnerségekre való építkezésben. Összehozzák az érintett szereplőket - a vállalkozóktól és a helyi kézművesektől az önkormányzatokig és az energiaügynökségekig -, és ösztönzik a fenntartható felújítási stratégia kidolgozását az egész közösség számára.

Az energiaközösségek előnyei

Az energiaközösségek számos előnnyel járnak mind a tagok, mind a helyi közösségek, mind pedig a társadalom egésze számára.

Gazdasági előnyök

Az energiaközösségek további gazdasági ösztönzőket teremtenek, amelyek tartósan kötődnek az adott területhez, térséghez. Ezek a szervezetek elősegítik a munkahelyteremtést és a gazdasági növekedést mind a városi, mind a vidéki területeken. A francia Környezetvédelmi és Energetikai Irányító Ügynökség (ADEME) által támogatott [2019-es felmérés](#) kimutatta, hogy a közösségi megújulóenergia-projektek gazdasági teljesítménye háromszor nagyobb, mint egy hasonló, magántulajdonban lévő projekté.

Környezeti előnyök

Az energiaközösségeket a helyi szereplők azon szándéka vezérli, hogy előmozdítsák a helyi ellenálló képességet és megvédjék környezetüket. 15 európai tagállamban az energiaközösségek együttműködtek az önkormányzatokkal a dekarbonizált energiarendszerek alulról felfelé irányuló megközelítéssel történő fejlesztése érdekében. A [REScoop PLUS H2020 projekt 2018-as tanulmánya](#)

szerint az energetikai szövetkezetek tagjai akár 11 százalékkal csökkentik villamosenergia-fogyasztásukat a hasonló háztartásokhoz képest. Az energiaközösségek elősegítik az energetikai átállás (energiaátmenet) rendszerszintű megközelítését, támogatják az épületek felújítását és az infrastruktúra rugalmasságát.

Társadalmi előnyök

Az energiaközösségek elsősorban közösségvezéreltek. A közösségen belüli szolidaritás gyakran nagyban hozzájárul az energiaközösségek létrehozásához. Számos energiaszövetkezet dolgozott ki szegénységcsökkentő programokat, amelyek a megújuló energiaforrásokból származó nyereséget a közösségek legkiszolgáltatottabb tagjainak támogatására fordítják. A közösségi energia az energiaszolidaritásért (CEES) H2020 projekt 2021-ben elemezte az e közösségek által az energiaszegénység kezelésére kidolgozott mechanizmusokat. Ezek a programok az energiával kapcsolatos know-how-t és készségeket fejlesztik az energiaszegény háztartások körében, miközben az egész energiarendszerben előmozdítják a hatékonyságot.

Az energiaközösségek támogatásának és finanszírozásának szerepe

Mind az új, mind a meglévő energiaközösségek fejlődését nagyban hátráltatja a hozzáférhető, célzott és következetes finanszírozás és finanszírozás hiánya. Különösen az energiaközösségek létrehozásának és fejlesztésének korai szakaszában elengedhetetlenek a kormányzati programok és eszközök, amelyek támogatást nyújtanak, vagy lehetővé teszik a működő üzleti modell kialakítását.

Ezen túlmenően az állampolgárok bevonása érdekében a projekt szintjén is szükség van pályázati támogatásra és finanszírozási lehetőségekre (pl. szociális kölcsönök). Bár a megújuló energiarendszerekbe és az energiahatékonysági intézkedésekbe történő beruházásokhoz számos hagyományos finanszírozási (pl. nettó mérés vagy épületfelújításhoz nyújtott támogatás) és finanszírozási forrás (tömegfinanszírozás, banki vagy állami hitelek) áll rendelkezésre, az uniós alapok fontos hozzájárulást nyújthatnak.

A tagállamoknak ki kell használniuk az uniós finanszírozási források sokféleségét az ilyen intézkedések bevezetéséhez.

Az energiaközösségek létrehozásának legfőbb akadályai és ezek kezelésének módja

Akadályok	Javaslatok
<p>Aránytalan vagy irreleváns adminisztratív eljárások.</p> <p>Az energiaközösségek általában hagyományos piaci szolgáltatásokat kínálnak "közösségi értéket képviselő" tevékenységeik finanszírozására. Mivel azonban az energiaközösségek viszonylag új fogalom, a tagállamok még mindig kísérleteznek a támogatási és adminisztratív mechanizmusokkal. E mechanizmusok némelyike a meglévő piaci egyensúlytalanságokkal párosulva egyenlőtlen helyzetet teremt, ami megakadályozza az</p>	<p>Az engedélyezési és közigazgatási eljárás hozzáigazítása az energiaközösségek erejéhez.</p> <p>Az energiaközösségek lényegében kis léptékű helyi projektek, amelyek a közösségi értékek maximalizálására törekszenek. Ezért az igazgatási eljárásokat az energiaközösségek méretéhez, hatóköréhez és szervezeti kapacitásához kell igazítani. Ezért jutalmazni kell őket, ha a hagyományos pénzügyi megtérülésen kívül más tevékenységekre is összpontosítanak, például a társadalmi és környezeti igazságossági mutatóknak az engedélyezési, igazgatási és beszerzési</p>

<p>energiaközösségek egyenlő versenyfeltételeinek megteremtését az energiaágazat más szereplőivel szemben.</p>	<p>eljárásokba való beépítésével. A beruházási döntés meghozatalakor az irányító hatóságoknak a pénzügyi mutatókon és a beruházási kockázat értékelésének hagyományos módszerein túl kell tekinteniük, és értékelniük kell a közösségek projektjeiből származó társadalmi előnyöket.</p>
<p>A vállalati foglyul ejtés kockázata és az egyértelmű meghatározás hiánya.</p> <p>A tiszta energiáról szóló csomag átültetése során világossá vált, hogy a tagállamok gyakran félreértik az energiaközösségek fogalmát. Sőt, azokban az esetekben, amikor az uniós szintű meghatározásokat helyesen ültetik át, a kereskedelmi szereplők megpróbálják félreértelmezni e szervezeti forma célját. Ez akadályozza az energiaközösségek általános elfogadását az európai lakosság körében, és aláássa a működésükbe vetett bizalmat. Akik ilyen "hamis" közösségi mechanizmusokhoz csatlakoznak, amelyek nem rendelkeznek a nyitottság, az átláthatóság, a nonprofit alap és a demokratikus kormányzás megfelelő biztosítékaival, kiábrándulhatnak, mivel nem teljesülnek a "közösséghez" való tartozással kapcsolatos elvárásaik.</p>	<p>Egyablakos ügyintézési pontok létrehozása az energiaközösségek számára.</p> <p>A kezdeményezés adminisztratív és érvényesítési folyamatainak egyszerűsítése érdekében a tagállamoknak a szolgáltatás típusától függően nemzeti, regionális vagy önkormányzati szinten egyablakos ügyintézési pontokat kell létrehozniuk az energiaközösségek számára. Az egyablakos ügyintézési rendszer javítaná az energiaközösségek fejlődésének nyomon követhetőségét, miközben megkönnyítené a hatóságokkal való kapcsolattartást és az egyedi adminisztratív eljárások végrehajtását.</p>
<p>Korlátozott hozzáférés a banki finanszírozáshoz és a finanszírozási eszközökhöz.</p> <p>Az energiaközösségek gyakran küzdenek a banki finanszírozás biztosításával. Ennek elsősorban két oka van: egyrészt ismeretek és megértés hiánya a banki intézmények részéről, másrészt a kollektív döntéshozatali mechanizmusok hosszabb jóváhagyási folyamathoz vezetnek a közösségen belül, és ennek megfelelően szélesebb körű felelősségérzetet eredményeznek.</p>	<p>Speciális finanszírozási eszközök létrehozása az energiaközösségek számára.</p> <p>Az energiaközösségeknek célzott finanszírozási eszközökre van szükségük. Számos példa létezik olyan sikeres finanszírozási rendszerekre, amelyek támogatják az energiaközösségek fejlődését, ugyanakkor megőrzik demokratikus irányításukat és tulajdonosi szerepvállalásukat. A Hollandiában alkalmazott "tulajdonosi alap" modell lehetővé teszi, hogy a finanszírozás áthidalja a projekt megvalósíthatóság előtti szakasza és a pénzügyi zárás közötti szakadékot. Az irányító hatóság ezután kiléphet a projektből, mivel a lakosság által biztosított tőke átveszi az irányítást. Egy másik sikeres modell a skót kormány által alkalmazott "közösségi kölcsönös támogatásba program". Ebben a rendszerben az irányító hatóság kölcsönt nyújt, amely támogatássá alakulhat, ha a projekt nem sikeres - ésszerű határokon belül.</p>

Az energiaközösségek beindításához szükséges pénzügyi eszközök hiánya.

A közösségeknek a hagyományos kezdeményezésekhez képest más az adománygyűjtési folyamata. A közösségi alapú kezdeményezések általában a projekt pénzügyi lezárása után szerzik meg a finanszírozás nagy részét. Ez különösen igaz a megújulóenergia-termelési projektekre. A bankok többnyire nem kínálnak ilyen típusú befektetéseket a kisvállalkozások számára, mivel azokat "kockázatosabbnak" tekintik. Az energiaközösségek esetében további bonyolultságot jelent, hogy lakossági tulajdonosi modellre építenek. Ez rávilágít arra, hogy új típusú finanszírozási rendszerre van szükség, amely kifejezetten az energiaközösségek számára készült.

A hálózat szervezésének támogatása a hálózatépítés és a kapacitásépítés ösztönzése érdekében.

Az energiaközösségek az együttműködést részesítik előnyben a versengéssel szemben. Ezért a közösségi alapú szervezetek gyakran működnek együtt regionális vagy nemzeti szinten. Ezeknek a szervezeteknek két kulcsfontosságú szerepük van: nevezetesen, hogy a kockázatok csökkentése érdekében támogassák a projektek összevonását, és kapacitásépítést nyújtsanak a kezdő energiaközösségek számára. Az első szerep lehetővé teszi az irányító hatóságok számára, hogy a közösségi energiaprojektek méretét növeljék, miközben ösztönzik az egyes területi szolgáltatások fejlesztését (pl. az energiaszegény háztartások felújítása). A második szerep kulcsfontosságú az új kezdeményezések elismerése és támogatása szempontjából.

Példák a sikeres energiaközösségekre

Kněžice község (Csehország)

Kněžice község Prágától 80 kilométerre található, és az egyetlen "energiafüggetlen" falu a Cseh Köztársaságban. Egy biogázüzemből és egy biomassza-fűtőműből álló bioenergiaközpontjának köszönhetően teljes mértékben fedezni tudja energiaszükségletét. Az erőművek még a közösség szükségleténél is jóval több villamos energiát termelnek, így a szomszédos településeknek és a hálózatnak is eladhatják az áramot, ami bevételt biztosít a közösségnek. Ahelyett, hogy a pénzt a közösségből üzemanyagimportra fordítanák, a bevételt a helyi vállalkozások támogatására és a falu gazdaságának fellendítésére lehet fordítani. A projektet teljes egészében Kněžice önkormányzata működteti, és hat helyi lakost foglalkoztat. A gazdasági és társadalmi előnyök mellett a bioenergiaközpont évente több mint 8000 tonna üvegházhatású gázkibocsátás megtakarítását is eredményezi.

Előnyök:

- A helyi gazdaság megerősítése a bioenergia-létesítmény által termelt villamos energia eladásával
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése (a becslések szerint évente több mint 8000 tonna kibocsátás megtakarítás érhető el).
- Új munkalehetőségek a faluban

KLIK energiaközösség (Horvátország)

2018-ban Križevci önkormányzata indította el Horvátországban az első kísérleti projektet a megújulóenergia-termelés lakossági közösségi finanszírozására. A cél az volt, hogy előteremtsék a forrásokat ahhoz, hogy az önkormányzati Fejlesztési Központ és Technológiai Park adminisztratív

épületének tetejére napelemes fotovoltaikus rendszereket telepítsenek. Hamarosan ez lett a legnagyobb napenergia-projekt Horvátországban, ami 2020-ban az ország első energiaközösségének létrehozásához vezetett. A "KLIK" energiaközösség célja, hogy hozzájáruljon a város energiafüggetlenné válásához és elősegítse az éghajlat-semlegességre való áttérést. Olyan ambiciózus és innovatív eszközöket használ mint a blokklánc technológia a mikrohálózat összekapcsolására és a peer-to-peer villamosenergia-kereskedelemre. A kezdeményezést a ZEZ Zöld Energia Szövetkezet vezeti, partnerei: Križevci önkormányzata, az Északi Regionális Energiaügynökség, a Greenpeace Horvátország, a Solvis és az ACT Group.

Előnyök:

- A közösség aktív bevonása a projektbe, ami társadalmi kohéziót és helyi szerepvállalást eredményez.
- Több mint 50 000 EUR összegű háztartási beruházás a helyi megújuló energiatermelésbe.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése (évente 7,72 tonna CO₂ megtakarítás).

Electra Energiaközösség (Görögország)

A 2016-ban alapított Electra Energy Cooperative egy minősített szociális szövetkezet, amelynek székhelye Athénban található. Különböző érdekeltekkel, például lakosokkal, helyi közösségekkel, önkormányzatokkal és tudományos intézményekkel, valamint nemzeti és nemzetközi szervezetekkel partnerségben működik. A szövetkezet által támogatott ambiciózus kezdeményezések egyike a Hyperion energiaközösség. Célja egy 500 kilowattos (kWp) közösségi napelemes fotovoltaikus farm kialakítása a nyugat-görögországi Korinthosz régióban. A létesítmény a "közösségi virtuális hálózatmérés" modelljén alapul majd, ami azt jelenti, hogy a közösség minden tagja a fogyasztásától függően részesedést vásárolhat a létesítményből, és részesülhet a napenergia-termelésből, csökkentve éves villanyszámláját. A napelempark több mint 130 otthont és kisvállalkozást képes ellátni energiával, évente 750 000 kilowattóra (kWh) tiszta napenergiát termelve és szolgáltatva 25 éven keresztül, összesen 7500 tonna üvegházhatású gázkibocsátást megtakarítva.

Előnyök:

- Az energiahatékonyság és az energiatakarékosság népszerűsítése figyelemfelkeltő kampányok révén
- Új helyi partnerségek és hálózatok kialakítása
- Önellátás saját célra termelt energiával, nulla vagy minimális villamosenergia-kiadás
- Az energiaszegénység elleni küzdelem a termelés egy részének az energiaszegény háztartásoknak történő adományozásával.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése a megújuló energia előállításának révén

További információ:

Stanislas d'Herbement (Development Manager, REScoop.eu), stan.herbement@rescoop.eu

Christophe Jost (Senior Policy Officer, Bankwatch Network), christophe.jost@bankwatch.org

Magyar vonatkozásban: Kovács Bence közösségi energia programvezető, Magyar Természetvédők Szövetsége, kozossegienergia@mtvsz.hu

A magyar változat megjelenését a European Climate Foundation támogatta.